

Reálná hodnota částek životního minima dlouhodobě významně klesá

■ **Text: doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.,**
proděkan pro vědu a tvůrčí činnost,
Fakulta veřejných politik
Slezské univerzity v Opavě;
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA,
prezident APSS ČR

Základním stavebním prvkem celého systému dávek pomoci v hmotné nouzi je kategorie životního minima. Zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimu, proto byly stanoveny částky životního minima na pokrytí nákladů na zajištění osobních potřeb každého člena domácnosti a společných potřeb všech členů domácnosti. Na tento zákon navazoval zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, který stanovil podmínky nároku na tyto dávky.

Největším nedostatkem toho systému byla skutečnost, že v některých případech garantoval za poměrně snadno splnitelných podmínek trvalý příjem na úrovni, kterou zejména osoby s více dětmi a nízkou kvalifikací nemohly reálně dosáhnout příjmy z výdělečné činnosti. Navíc po řadu let v 90. letech byla úroveň minimální mzdy nižší než životní minimum jednotlivce.

V r. 2006 došlo ke změně konstrukce životního minima, podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Tento zákon stanovil:

- životní minimum jako minimální hranici peněžních příjmů osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb,
- existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Nově tedy částky životního ani existenčního minima nezahrnují nezbytné náklady na bydlení, ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním příspěvku na bydlení a v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení. Ukazuje se, že toto řešení – ve spojení se změnou konstrukce příspěvku na bydlení – nebylo šťastné, neboť přispělo k růstu cen nájemného a služeb spojených s bydlením.

Od 1. ledna 2023 činí částka životního minima jednotlivce 4 860 Kč měsíčně. Pokud je osoba posuzována společně s jinými osobami, jsou částky životního minima odstupňovány podle pořadí osob, částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí měsíčně 4 470 Kč, částka životního minima osoby, která je po-

Tabulka č. 1: Porovnání platných a revidovaných částek životního minima v r. 2021

	Platné částky životního minima v r. 2021	Revidované částky	Rozdíl částek	Podíl revidované a platné částky (v %)
Jednotlivec	3 860	5 355	1 495	138,73
Společně posuzované osoby, které nejsou nezaopatřené děti				
První osoba	3 550	5 128	1 578	144,45
Druhá a další osoba	3 200	4 370	1 170	136,56
Nezaopatřené děti ve věku				
15–26 let	2 770	4 272	1 502	154,22
6–15 let	2 420	3 685	1 265	152,27
Do 6 let	1 970	2 779	809	141,07
Existenční minimum	2 490	3 681	1 191	147,83

suzována jako druhá nebo další v pořadí, je diferencována podle věku této osoby a činí:

- 4 040 Kč měsíčně u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
- 3 490 Kč měsíčně u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- 3 050 Kč měsíčně u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- 2 480 Kč měsíčně u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Částka existenčního minima osoby činí měsíčně 3 130 Kč měsíčně.

Od počátku 90. let až do r. 2006 se v částkách životního minima výrazněji zvyšovaly částky upravující krytí nezbytných nákladů na domácnost, např. v případě 4členné rodiny se 2 dětmi ve věku 6 a 10 let vzrostl podíl této částky na celkové výši životního minima tohoto typu rodiny z 15,4 % v r. 1991 na 27,3 % v r. 2006. Reálná hodnota částek životního mini-

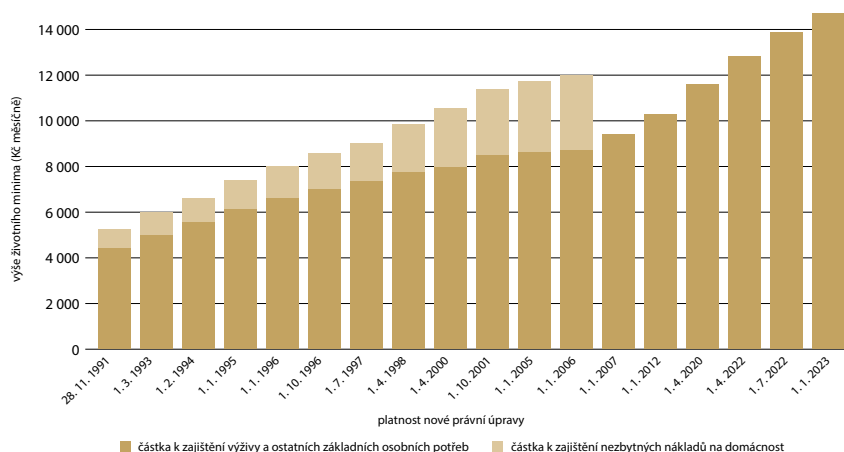
ma dlouhodobě klesá. VÚPSV provedl v r. 2022 revizi částek životního a existenčního minima, která ukázala, že v r. 2021 byly platné částky životního minima zhruba o 36–54 % nižší než částky, které byly vypočteny podle metodiky vytvořené k výpočtu životního a existenčního minima.

Pramen:

- BERAN, V. *Náplň a konstrukce životního a existenčního minima 2021*. Praha: VÚPSV, 2022. bez ISBN. [online]. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_519.pdf

Je proto zřejmé, že by v současné době bylo vhodné přehodnotit jednotlivé částky životního minima tak, aby plnohodnotně plnily ochrannou funkci sociální politiky a aby jejich reálný pokles nebyl příčinou hlubších sociálních problémů.

Graf č. 1: Vývoj částek životního minima v letech 1991–2023 (4členná rodina, 2 děti 6 a 10 let)

Pramen: vlastní zpracování